

Pytajo za dopomnjenkami na tydženje před dwaceći lětami nańdžech w křini zapróšenu mapu poľnu wurězkow z nowin, listow, protokolow a sudniskich wusudow. Njebě mi ani wjac wědomje, zo běch sej wšo to tehdy schowala a njejsym w zašłych lětach tež za tutymi swědkami pytała.

Přejara běchu dožiwnjenja tuteho časa mje jimali a mocy sym po přeslajacym wuslědku zběžka trjebała za swójbu a powołanje.

Njezbywaše dosć časa a nadźije, zo móhla připódla hišće sonić wo serbskej šulskej syći, kotraž njenjese jenož naju džěci, ale tež naju wnučki a prawnučki a jich sylni w serbskim, słowjanskim duchu a jich hordže a wědomje a wćipnje pućujo jako Serbja w Europje a swěće rosć da, zo bychu so wobohaćeni z morja zaso k Satkuli nawróćili.

A listujo w tutych dopomnjenkach přidružichu so mysle, prašenja, škrički a zadźiwanje: wšako běchu přenje wurězki hižo z nowembra 1999- potajkim skoro dvě léce do Chrósćan zběžka. Bě to nastawk Jana Bartanestora WITAJ-hibanja we Łužicy-na rozmyslowanje dr. Leoša Šatavy pod nadpismom „Kelko serbskosće Serbja chcedža?“ Tute prašenje je naš mały lud stajnje zaso zaběrało, samo potom njejsmyje-li sej stajili. Wone je nas před wjac hač dwaceći lětami naposledk k rokoćenju wjedło, dokelž so bojachmy, zo so nam něšto bytostne našeje serbskeje duše wozmjje, zo so ze zawrjenjom Chrósćan srjedźneje šule syć rěčnych rumow rozrubnje, zo woćichnjemy, zo woněmimy, zo woda rěčki Satkule hižo morjo njedocpěje. A nadźijachmy so rěbla, zo móhli runje tak kaž zróstny a so nam druhdy samo hoberski zdawacy lud, z kotrymž sej zahrodu džělimy, płody ze štoma dosahnyć.

A tak su so w tutych něhdže dwějoch lětach tójšto ludźi na puć podali, pytajo a wotmołwjejo na prašenje: kelko serbskosće Serbja chcedža:

- w januarje 2000 700 ludźi na staršiskej zhromadźiznje w Chrósćicach
- w januarje 2000 250 Serbow a serbske barby na demonstraciji za lěpšu kubłansku politiku w Drježdźanach
- w januarje 2000 300 Serbow w Budyšinje składnostnje klawurneho posedženja frakcije CDU w Sakskim krajnym sejmje
- w juliju 2001 dżesatki młodostnych a staršich, kotřiž wobnowichu fasadu Chrósćanskeje šule
- studenća, kotřiž z fantaziju, jadriwošću a zahoritosću młodosće na- a postorkowachu
- duchowni, kotřiž so njewšědnje ofensiwnje a zjawnje k temje wuprajichu, wědžo wo wzajomnej zwjazanosći mjez narodnym a nabožnym byćom našeho luda

- w awgusće 2001 1200 ludźi na demonstraciji na předwječoru zběžka w Chrósćicach
- w awgusće 2001 1500 stawkowacych na serbskich šulach
- a wězo starši tehdyšeho 5. lětnika, kotřiž běchu nuzowani bjezposrědnje a direktnje wotmołwić.

Ale naše wotmołwy njeběchu přeco zrozumliwe za tamnych. Wo rěčnych rumach w Němskej žadyn Němc rozmyslowať njeje. Zo je serbski lud- kóždy mały lud bjez swójskeho stata- wohroženy, wozmješ-li jemu móžnosć maćernu rěč nałožować, to je za mnohich drje zrozumliwy, ale chětro teoretiski konstrukt. A byrnjež nimale dvě lěće do zběžka wo hrožacym zawrjenju wědzeli, njejsmy zamóhli z tak mnohich idejow, namjetow, sonow, móžnosćow koncept wuwić, kotryž by nošny a přesadźujomny był hladajo na demokratiske principije, w kotrychž wjetšina tež wo mjeńšinowych prašenjach rozsudža a hladajo na rozčěskanosć mjez Serbami samymi. To poslednje bě a wostanje hač do dzensišeho to najbolostniše.

Kelko serbskosće Serbja chcedža?

Pobych w prózdninach w Serbskim muzeju w Choćebuzu. Tamniša wustajenca a wosebje wideja, w kotrychž maćernorěčni delnjoserbscy sotry a bratřa wo zhubjenych ródnych wsach a womjelknjenju maćerneje rěče powědaja, su so mi husto kaž styskny wid do přichoda tež tu w našich kónčinach zdali-tež my smy tam a sem torhani, přidruži-li so serbsce rěčacej swójbje Němc, my akceptujemy jednorěčne němske informacije na serbskich šulach, zarjadnišćach a gmejnach, my njeprašamy so za tym, kelko serbskeho so nic jenož w serbšćinje ale tež w stawiznach, hudźbje, wumělskim kubłanju, přirodowědže na serbskich šulach woprawdže posrědkuje.

Šulerjo tehdyšeho 5. lětnika su sej w Ralbicach a Budyšinje wědu nasrěbali a mjeztym husto sami starši. Su kublarjo, saznik, ergoterapeut, su do swěta šli abo w našej wulkej małej Łužicy wostali. Nadžijam so, zo čuja so tež jako Serbja, zo w maćeršćinje sonja, zo zynki a melodije tuteje jich dale přewodžeja, zo su znajmjeńša jónu slyšeli, zo jim něchtó w tutej rěči swoju lubosć wuznaje, zo so jim druhdy styska za njej, zo je jim tutón blečk na wulkim swěće domizna wšojedne dokal jich žiwjenje wjedže, zo spěwaja sej wo a we njej.

Zwostanje stajnje znowa prašenje:

Kelko serbskosće chcemy my Serbja?

Prócuymy so wšitcy zhromadnje wo zachowanie našich serbskich šulow

Mjeztym je hižo z dobrym wašnjom, zo slyšimy na silwesterskim nyšporje w našej Chróšćanskej cyrkwi přédowanje wosadneho fararja Clemensa Hrjehorja mjez druhim k nabožno-narodnej tematicke. Po krótkim zhladowanju do stawiznow

zašleho lěta, lětdžesatka, lěstotka a lěttysaca přiwobroci so, počahujo so na ewangelij, w kotrymž namołwja Jězus znajmenja časa spóznać, wažnej tučasnej temje, kotraž njepotrjechi jenož Chróšćansku, ale tež druhe wosady, mjenujcy k pla-

nowanemu zawrjenju jeničkeju ryzyserbskeju šulow w Chróšćicach a Ralbicach.

Zwjeselace je, zo su starši započeli zhromadnje wo přichodnych krokach rozmyslować. Trjebamy pak tež podpěru mnohich towarstwow, politi-

skich zastupjerjow, ale tež mnohich modlerjow. Jako wosadna rada smy so hišće do hód z listom na biskopa Joachima Reinelta w tutej naležnosći wobročili a tež jeho wo aktiwnu pomoc prosyli.

Chróšćanska wosadna rada

Wujimk ze silwesterskeho přédowanja fararja Clemensa Hrjehorja

Wěmy, zo je naša wěra we Łužicy mjez nami tež hłuboko zwjazana z mačersčinu. Tohodla je trěbne, zo staramy so wo woboje, wo narod a nabožinu. Tróšku starostnje hladam do přichoda, hdyž slyšu wo tym, zo je snadź naša serbska šula w Chróšćicach wohrožena. Prašam so, budžeja naši wěriwi, potajkim wy, budžeće so wy zasadzić, wojować, raznje zastupować swoje měnjenje, zo by so tuta šula wuchowała kaž su to činili naši přjedownicy? Njetrjebamy sej ničo wumolować. Hdyž so tuta abo tež Ralbicanska šula woprawdže zawrěje, potom budže to, hladajo na serbsku rěč, za někotre lěta widžec, a to cyle jasno. A štóž to džensa njewidži, tón je slepy. 12. decembra 1937 su w našej Chróšćanskej šuli křiže wotewzali a na tute město Hitler-

ske wobrazy powěsnyli. Tydžer pozdžišo, 19. decembra, su symdjo zmužići mužojo z Hórkow, skařarjo, po kemšach do šule šli, wšitke wobrazy Hitlera wotewzali a křiže zaso powěsnyli. Tak je to wostało. Woni su tehdy zmužitost měli, we wonym čožkim času při tajkim sylnym mócnarstwje.

W lěće 1978 su přišli do Chróšćanskeje šule z Kamjenskeho šulskeho zarjada z hotowym planom, zo so šula začini a wučerjo na druge šule rozdžěla. Mějachu hižo službne plany hotowe. A jedyn woł našich staršich je stanyl a wo blido wjesnyl a prajil: „To žno su ci bruni tež spytali. A wy njejsće ničo kmańši hač ci.“ Woni su swoje toboły začinili a wotjěli. Bě to zmužitost? Haj. Wojumy tež džensal Zasadźmy so, pisajće listy na zarjady! Podpisajće žadanje!

Zhromadźujće so! To móže nam pomhać. Sym přeswědčeny, zo dyrbymy tu hač do poslednjeho wokomika ze wšemi swojimi mocami wojować. Tu dže wo žwjenje našeho naroda. Chceće-li wy, zo tež w přichodze hišće serbsce rěčimy, serbsce Boha chwalimy, potom dyrbymy džensa wo tute šule wojować. Wšitcy Serbja zhromadnje, katolscy a ewangelscy, z Hornjeje, Delnjeje a srjedźneje Łužicy. Trjebamy solidaritu wšitkich Serbow. Sym před dwěmaj lětomaj sobu wojował a sobu protestował w Podstupimje, zo by so wjes Rogow zdžeržala. Sym tehdy wobžarował, zo njebě nas wjace, runje z Hornjeje Łužicy. Naše towarstwa su pjenjezy dawali, tež jednotliwcy, zo bychy so móhli prawiznicy zaplaćić, zo by tuta mała wjeska na kromje so wuchowała, do-

keľž smy my wšitcy Serbja jedna wulka zhromadnosć. Džensa dyrbymy runje tak hromadže wojować, hdyž dže wo Chróšćicy a Ralbicy, dokelž tu bije wutroba našeho ludu. Haj, su nam jónu w stawiznach wzali wučerjow. Jeli su zli, móžeja nam wzać džensa šule. Ale njemóžeja nam ženje wzać našu dostojnosć, naše narodne wědomje, našu lubosć k mačersčinje, našu wutrobu. Předewšěm je trjeba, zo jenož wo šule njewojujemy, ale zo so w našich swójbach wo serbsku rěč a wo wěru prócuymy. Mi je moje narodne wědomje dariła mać. Mać ma tajke wulke móžnosće, džěsću tutu lubosć do wutroby klasć. A wowka ma tež wulke šansy. Jeli mać zapraji. Bjez swójbow a serbskeje rěče doma njemóže šula sama serbsku rěč wuchować.

Najrjeńši hodowny dar

Na přerim dnju rózownika zašleho lěta slubišaj sej před Bohom w Ralbicanskej cyrkwi mandželsku swěru mladaj, nadžijepolnaja čłowjekaj. Njewjesta Katrin z Konjec a nawožjenja Matias ze Serbskich Pazlic zawdašaj sej ruce a zbožownaj přindžestaj po kwasu do Serbskich Pazlic. Hižo w pózdniem lěću započestaj z wobnowjenjom třěchi bydlenkeho Wencleca doma.

Wječor 21. požnjenca w sedmej hodžinje přetorhny bluki ščebot helikoptera wječorny měr nad našej wsu. Na Kraleć pastwje wosrjedź wsy won přizemi. Čožke njezbožo bě so stało. Z wyšiny róstow běštaj Matias a swěrný pomocnik z Delan znak do hłubiny padnyli. Přiwolana spěšna medicinska pomoc přecowaše so na dwě hodžiny, zo bychy čožko zranjeného Matiasa z helikopterom do Drježdžan transportować móhli. Wšitcy wjesnjenjo začu-

wachmy sobu wulke horjo cyleje Wenclec swójbje. Lóse zranjenja młodeho Konjecana začichu bórže po tydženskim přebywanju w chorowni.

Lěkarjo w Drježdžanskim uniwersitnym klinikumje pak přecowachu so woporniwyje wo wuchowanie młodeho žiwjenja. Jako tři njedžele w kumštnym komje ležeše, přebywaše swěrnje wodnjo a w nocy mandželska Katrin při nim. Nuznu komplikowanu operaciju přetra znjezboženy derje. Njesebična a woporniwa pomoc chorobnej soty ze Šerachowa a boža hnada dopomhašter k stabilizowanju wšěch žiwjenja wažnych organiskich funkcijow znjezboženého.

Znowa zwoprawdzi so žiwjenska wěrnosć, zo je w strowym čěle strowy duch. Bjezporočne žiwjenske wažnje sportowca a eksclentného wrotarja přenjeho koparskeho mustwa Sporto-

weje jednotki Njebjelčicy je po měnjenju lěkarjow sobu polěkowało k wuchowanju młodeho žiwjenja Matiasa Wencleca.

Kelko pak je so doma za njeho modliło, rózowcow wuspěwało, na božich mšach prosyło a tróštowało, wědža přiwuzni sami najlěpje. Mać Boža Róžerčanska je zastupne próstwy mile wuslyšala.

Spočatk winowca móžeše so znjezboženy z Drježdžan do hrodoweje kliniki w Połčnicy na dołhodobne rehabilitaciske hojenje podać. Do hodownych swjatych dnjow smědžeše pak na krótko kónctyžděnske wopyty doma pola swojich lubych přebywać.

A hdyž so po starodawnym wašnju našich wótcow 22. hodownika rano w pjatej hodžinje z Pěskec po šulskej ščežce putnikujo na jutnje do wosadneje cyrkwe podachmy, džěštaj Katrin a Matias na spočatku procesiona rózowc

M. Wencel

Foto: přywatny

spěwajo sobu do Njebjelčic. To pak njebě jenož sobuhiće, to bě hłuboki a wutroby džak młodeju čłowjekow, kotraž běštaj sej swoje přenje měsacy mandželstwa cyle wěsće hinak předstajiloj.

Tak mějachu bjezdžěla wšitcy pod nowej třěchu we Wenclec domje najspokojniše a najradostniše hody, najbohatšo wobdarjeni ze strowotu młodeho na smjerc zranjeného mandželskeho a syna.

H. Ledžbor